

повинні відповідати за фізичний розвиток своїх дітей, самі займатися якимось видом спортивної діяльності, підтримувати фізичну форму, спонукати дітей до самостійних занять фізичними вправами.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дубогай А. Д. Физкультура: Мы и дети / Дубогай А. Д., Мовчан Л. М. – К. : Просвещение, 1989. – 218 с.
2. Савченко А. П. Фізичне виховання учнів 8-9 класів : посіб. / А. П. Савченко. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 144 с.
3. Сермеев Б. В. Физическое воспитание в семье / Сермеев Б. В., Атаев А. К., Мерляев А. В. – К. : Здоров'я, 1986. – 291 с.
4. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С. 7–390.
5. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антрології / К. Д. Ушинський // Вибр. педагогічні твори : у 2 т. – К., 1983. – Том. 1. – С. 192–471.
6. Ушинський К. Д. Праця в її психічному і фізичному значенні / К. Д. Ушинський // Вибр. педагогічні твори : у 2 т. – К., 1983. – Т. 1. – С. 104–120.

Анотація

Г.П.Ковальчук

Проблема физического воспитания учеников 7-9 классов в семье

В статье рассматривается проблема физического воспитания подростков в современной семье. Автором раскрыты потенциальные возможности повышения эффективности влияния семьи на физическое развитие учеников 7-9 классов.

Ключевые слова: физическое воспитание, семья, укрепление здоровья школьников, физическая культура, физические упражнения, задания физического воспитания.

Summary

H.P.Koval'chuk

The Problem of Physical Education of Pupils of 7-9 Forms in the Family

The article examines the problem of physical education of teenagers in the modern family. The author reveals the potential possibilities of improving of the family impact onto the physical development of 7-9th-form pupils.

Key words: physical education, family, improving of pupils' health, physical training, exercises, physical educational tasks.

Дата надходження статті: „22” березня 2012 р.

УДК 373”312”(045)

ANDRZEJ KOKIEL,
doktor nauk humanistycznych
(Szczecin, Polska)

Szkoła wobec tradycji i wyzwań współczesności

Niniejsza publikacja ukazuje problematykę szkoły, która została wpisana w proces przemian wywołany rozwojem cywilizacyjnym. Niniejsze tendencje zostały zaprezentowane w odniesieniu do funkcji realizowanych w tych instytucjach pod kątem wyzwań współczesności i oczekiwań społecznych.

Kluczowe słowa: szkoła, funkcje szkoły, nauczyciel, przemiany.

Wszystkie społeczeństwa rozwinięte wypracowały kompleksowy system oświaty, który ma silny wpływ na drogę życiową człowieka¹. Począwszy od wychowania przedszkolnego poprzez szkołę podstawową aż do uczelni kształcących na poziomie wyższym odbywa się proces wszechstronnego rozwoju jednostki. Można powiedzieć, że współcześnie szkoła przekazująca wartości wiedzę i umiejętności daje szansę na usamodzielnienie ekonomiczne ale również stwarza podstawę do samokształcenia, a tym samym dostosowania do szybko zmieniających się realiów społecznych i zawodowych.

Szkoła, zgodnie z myślą W. Okonia jest instytucją oświatowo – wychowawczą zajmującą się kształceniem i wychowaniem, stosownie do przyjętych w danym społeczeństwie celów, zadań i koncepcji oświatowych oraz programów². Cz. Kupisiewicz dodaje, iż jest to instytucja powołana do planowego i systematycznego kształcenia dzieci młodzieży i dorosłych³. Patrząc z nieco innej perspektywy, można stwierdzić, że szkoła to grupa zespolona szczególnego rodzaju więzią wynikającą zarówno z

¹ J. Tillmann, Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie. PWN, Warszawa 2005, s. 113.

² W. Okoń, Nowy słownik pedagogiczny. Żak, Warszawa 2001, s. 383.

³ Cz. Kupisiewicz, O reformach szkolnych. Wybór rozpraw i artykułów z lat 1977 – 1999. [W:] A. Knap, A. Siemak-Tylikowska, M. S. Szymański (red.), Żak, Warszawa 1999, s. 257.

zadań szkoły jak i trwałych stosunków tworzących się między nauczycielem i uczniami oraz w grupach rówieśniczych, wśród kolegów⁴. Zatem szkoła, jest jednocześnie układem instytucjonalnym i układem społecznym⁵. Obok rodziny, środowiska lokalnego i grupy rówieśniczej stanowi główną płaszczyznę socjalizacji. Uczy rozumienia wartości i życia w określonym kręgu kulturowym, jednocześnie przygotowując do zmian następujących w społeczeństwie, wdrażania innowacji przynoszących postęp⁶. W tym kontekście F. Znaniecki, wskazuje, że szkoła jest „wyrazem dążenia starszego pokolenia do wydzielenia i odosobnienia tych jednostek spośród młodzieży, które przygotowują się do czynnego udziału w życiu społecznym, aby uchronić je na czas przygotowania od wpływów zewnętrznych, uważanych za szkodliwe, natomiast tym łatwiej zogniskować na nich wpływy dobroczynne przez wytworzenie specjalnych, wyjątkowych warunków. W odosobnieniu tym uczestniczą, przynajmniej w części członkowie starszego pokolenia, których zadaniem jest przysposobienie młodzieży do członkostwa, czyli nauczycieli”⁷.

Szkoła w społeczeństwie przejawia się w określonych aspektach:

- Jest instytucją przekazującą wiedzę naukową.

- Zarówno nauczanie jak również wychowanie jest podejmowane w odniesieniu do teorii pedagogicznych i psychologicznych.

- W szkole człowiek uczy się naukowej interpretacji swoich spostrzeżeń, doznań i doświadczeń życiowych a wiedza naukowa wyniesiona ze szkoły pozostanie na całe życie jako zbiór racjonalnych i logicznych zasad i metod myślenia o świecie i ludziach.

- Szkoła stara się dawać całościowy pogląd na wiedzę człowieka o świecie, uczy elementów wszystkich nauk doniosłych dla zrozumienia współczesnej cywilizacji. Można powiedzieć, że jest to wykształcenie systematyczne, optymalizujące funkcjonowanie wychowanka w społeczeństwie, stwarzające mu możliwość uczestnictwa w otoczeniu ciągłości i tożsamości społeczeństwa oraz przyczynia się do jego rozwoju.

- Szkoła stara się przygotować do udziału w funkcjonowaniu społeczeństwa, czyli uspołecznic swoich wychowanków, stara się rozwijać ich osobowość, by potrafili samodzielnie kierować własnym życiem⁸.

Wynika stąd, iż szkoła służy zaspokajaniu określonych celów człowieka, do których można zaliczyć: poznanie, samourzeczywistnienie, współzycie, uzyskanie określonego prestiżu i pozycji, uznanie, zapewnienie bytu czy uczestniczenie w realizacji idei doniosłych społecznie⁹. Realizacja tych celów uwarunkowana jest w pewnym sensie cechami szkoły. Należy do nich prestiż, położenie, wielkość, społeczna podstawa funkcjonowania, stosunek do wartości oraz zróżnicowanie płciowe uczniów¹⁰.

Aspekt dotyczący prestiżu szkoły można rozumieć niezwykle szeroko. Dotyczy on profesjonalizmu kadry, poziomu nauczania oraz kryteriów egzaminacyjnych. Położenie, związane jest z usytuowaniem geograficznym. W zależności od miejsca lokalizacji (szkoła wiejska – szkoła miejska) powstaje potrzeba rywalizacji, dbałości o prestiż ale również dostępność do instytucji kultury wspierających proces kształcenia i wychowania. Wielkość z kolei dotyczy nie tylko ilości uczniów w szkole ale również liczebności klas. Praca z mniej liczną grupą pozwala na komfort pracy nauczyciela, który może dokładniej diagnozować grupę i poszczególnych jej przedstawicieli zarówno pod względem intelektualnym jak również społecznym oraz wdrażać nowe rozwiązania niezbędne pod względem edukacyjnym i wychowawczym. Kolejna wskazana cecha dotyczy społecznej podstawy funkcjonowania. Na tym tle można wyróżnić szkoły publiczne – finansowane z budżetu Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz szkoły, które można określić jako prywatne – finansowane przez fundacje założycielskie, fundatorów i wreszcie samych uczniów i ich rodziców. Szkoły prywatne są mniejsze, klasy mniej liczne a tym samym powstaje przestrzeń do podmiotowego traktowania ucznia, wspierania uczniów mniej zdolnych i szerszego inspirowania rozwoju uczniów zdolnych. Następny wskazany aspekt dotyczy stosunku do wartości. Szkoła jest instytucją, której cele przeplatają się i współzależą od przedstawianych, cenionych i przejawianych we wspólnocie nauczycieli, jako autorytetów osobowych, społecznych i moralnych, wartości. Ich stosunek w tym względzie zobrazowany zachowaniem stanowi wzór zachowania dla młodego człowieka. Ostatnia kwestia powiązana jest z płcią. W polskiej kulturze rysuje się obraz szkół do których uczęszczają przedstawiciele zarówno płci żeńskiej jak również męskiej. Nieliczne wyjątki dotyczą szkół religijnych. Dokonany w tym względzie podział wynika głównie z tradycji oraz przyszłych ról, jakie stoją przed ich absolwentami.

Na podstawie zaprezentowanych treści, można wskazać, funkcje zewnętrzne i wewnętrzne szkoły. Zewnętrzne wynikają wprost z postanowień instytucji powołujących szkołę do istnienia, organizujących szkolnictwo, zapewniających budżet oraz ciągłość działania. Wyznaczają je następujące czynniki:

⁴J. Wiatr, *Społeczeństwo. Wstęp do socjologii systematycznej*. PWN, Warszawa 1979, s. 164.

⁵J. Radziejewicz, *Środowisko społeczno – wychowawcze szkoły*. [W:] T. Pilch, I. Lepalczyk, op. cit., s. 187.

⁶M. Karkowska, *Socjologia wychowania. Wybrane elementy*. WSzHE, Łódź 2009, s. 180.

⁷F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*. PWN, Warszawa 2001, s. 102.

⁸Za: W. Kotarbiński; E. Gaweł-Luty, *Pedagogika społeczna*. Pedagogium, Szczecin 2004, s. 71.

⁹R. B. Woźniak, *Zarys socjologii edukacji i zachowań społecznych*. Koszalin 1998, BWSzH, s. 221.

¹⁰K. Konarzewski, *Sztuka nauczania, Szkoła*. PWN, Warszawa 1991, s. 18.

- Kultura narodowa, stanowiąca postulaty ciągłości kulturowej, rozwoju kulturowego oraz podnoszenia aspiracji kulturowych społeczeństwa.

- Ideologia, szczególnie polityczna oraz system norm moralnych i obyczajowych w zakresie współżycia ludzi.

- Poszczególne działy gospodarki profilujące szkolnictwo oraz poszczególne szkoły według potrzeb rynku pracy.

- Struktura społeczno – zawodowa wyznaczająca role społeczne, kariery zawodowe i sposób życia społeczności lokalnej w której funkcjonuje 11.

Z kolei w obszarze wielu funkcji wewnętrznych szkoły należy szczególnie wskazać:

- Edukacyjną, sprowadzającą się do przekazania uczniowi określonej wiedzy, kształtowania umiejętności oraz nawyków. Niezbędnych do dalszego rozwoju oraz pełnienia określonych ról w społeczeństwie.

- Selekcyjną, przejawiającą się w decyzji o ilości i jakości przygotowanych kadr, ich doborze i specjalności.

- Adaptacyjną i kulturową, polegającą na wprowadzeniu człowieka w obszar społeczności lokalnej i jej kultury.

- Ideologiczną, wskazującą określone cele i zadania, filozofię edukacji lub alternatywne wizje edukacji¹².

R. B. Woźniak dodaje, iż szkoła obok wskazanych pełni również funkcję integracyjną i dezintegracyjną. Mówiąc obrazowo, nie tylko łączy, zapoznaje ze środowiskiem społecznym ale również separuje poszczególnych uczniów od osób i grup negatywnie oddziałujących na proces edukacji i wychowania¹³. Ponadto, należy wskazać, funkcję opiekuńczo wychowawczą. Przejawiającą się w diagnozowaniu sytuacji dziecka w rodzinie i środowisku, ratownictwie indywidualnym, kompensacji, profilaktyce, stymulowaniu rozwoju, poradnictwie oraz integracji i koordynacji działalności opiekuńczo – wychowawczej¹⁴.

W nieco innym świetle funkcje szkoły przedstawia M. Karkowska. Zwraca uwagę na istnienie funkcji dydaktycznej czy nauczającej. Jej istotę stanowi przekazywanie wiedzy oraz rozwój zdolności i zainteresowań uczniów. Kolejną jest funkcja socjalizacyjno – wychowawcza, sprowadzająca się do przekazywania norm, wartości i zasad współżycia społecznego. W szerokim ujęciu dotyczy kształtowania równowagi między potrzebami człowieka a warunkami i wymaganiami płynącymi ze strony społeczeństwa¹⁵. Zgodnie z tym ujęciem, socjalizacja oznacza uspołecznienie poprzez przyswajanie (internalizację) treści zarówno pozytywnych, jak i negatywnych płynących ze świata społecznego. D. Geulen twierdzi, że jest to proces powstawania i rozwoju osobowości zachodzący we wzajemnej zależności ze społecznie przekazywanym środowiskiem socjalnym i materialnym¹⁶. Myśl J. Szczepańskiego wydaje się zbieżna z wcześniej ukazanymi, bowiem dowodzi on, iż socjalizacja jest procesem społecznym, sprowadzającym się do oddziaływań pomiędzy dzieckiem, jego wychowawcami i środowiskiem społecznym¹⁷.

Proces socjalizacji prowadzi do poznania i przyswojenia przez jednostkę umiejętności leżących u podstaw interakcji społecznych. W kanonie tym można uwzględnić znajomość społecznie konstruowanych systemów znaczeń, zdolność rozumienia znaków, w tym języka oraz symboli, umiejętność posługiwania się nimi oraz poznanie procedur interpretacyjnych zachowań innych ludzi. Ponadto w toku socjalizacji następuje przyswojenie wartości, norm, wzorów zachowań, w tym społecznie akceptowanych, jak również wzorów zaspokajania biologicznych potrzeb i popędów oraz wzorów reakcji emocjonalnych. Oprócz tego człowiek uczy się posługiwać przedmiotami niezbędnymi w życiu codziennym, które są właściwe dla danej cywilizacji¹⁸.

Wychowanie z kolei odnosi się do części socjalizacji, która zgodnie z poglądem H. Muszyńskiego kształtuje cechy osobowości pożądane z punktu widzenia grup i ideałów społecznych¹⁹. Nieco inaczej patrzy na tę kwestię W. Okoń mówiąc, że jest to świadomie organizowana działalność społeczna zmierzająca do wywołania zamierzonych zmian w osobowości człowieka²⁰. W sensie społecznym wychowanie jest procesem

¹¹T. Gołaszewski, Szkoła jako system społeczny, PWN, Warszawa 1977, s. 53.

¹²R. Meighan, Socjologia edukacji. UMK, Toruń 1993, s. 191.

¹³R. B. Woźniak, op. cit. s. 228.

¹⁴Ibidem, s. 230.

¹⁵R. B. Woźniak, op. cit., s. 93

¹⁶Za: K. J. Tillmann, Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie. PWN, Warszawa 2005, s. 6.

¹⁷J. Szczepański, Elementarne pojęcia socjologii. PWN, Warszawa 1970, s. 202.

¹⁸A. Jasińska-Kania, Socjologiczna koncepcja osobowości. W: Z. Krawczyk, W. Morawski (red.), Socjologia. Problemy podstawowe. PWN, Warszawa 1991, s. 91.

¹⁹H. Muszyński, Wokół definicji wychowania. W: M. Tyszkowa i inni (red.), Wychowanie we współczesnym społeczeństwie. UAM, Poznań 1992, s. 7 – 19.

²⁰W. Okoń, op. cit., s. 445.

adaptacji jednostki do społeczeństwa czy inaczej przyjęcia przez jednostkę istniejącego w danej kulturze systemu zachowań. Według F. Znanieckiego „wychowanie to działalność społeczna, której przedmiotem jest osobnik będący kandydatem na członka grupy społecznej i której zadaniem warunkującym faktycznie jej zamiary i metody jest przystosowanie tego osobnika do stanowiska pełnego członka”²¹. Zgodnie z tą myślą autora, wychowanie ma na celu przystosowanie jednostki do odgrywania ról społecznych zgodnie z istniejącymi w danej przestrzeni społeczno-kulturowej normami społecznymi określającymi, jakie zachowanie jest w danej sytuacji społecznej właściwe bądź nie. Z kolei wychowanie ujmowane jako proces adaptacji do środowiska społecznego odbywa się poprzez internalizację istniejących w określonym środowisku wzorców kulturowych oraz sprawne wykonywanie zadań wynikających z roli społecznej. Zgodnie z tym twierdzeniem, wychowanie zostaje zakończone, gdy osoba wychowywana zapozna się z tym modelem i go zaakceptuje. Jednakże takie rozumienie wychowania nie ujmuje szybko następujących zmian, które wymuszają na jednostkach konieczność ciągłego dostosowywania się do nowych, zmieniających się warunków.

Mając powyższe na uwadze, należy podkreślić, iż proces wychowania nie ogranicza się do okresu dzieciństwa czy młodości, lecz jest procesem permanentnym, trwającym przez całe życie człowieka. W edukacji po ukończeniu szkoły przyjmuje postać doskonalenia zawodowego związanego z dążeniem do profesjonalizmu, przejawia się także w rozwoju zainteresowań kulturowych, tworzeniu nowych wartości. Taka sytuacja wymaga kształtowania postawy otwartej wobec zjawisk i zdarzeń, jakie zachodzą w przestrzeni społeczno-kulturowej²².

Wychowanie dotyczy także aspektów osobowościowych człowieka. Według M. Przetacznikowej „oddziaływania wychowawcze zmierzają do wywołania w psychice ludzkiej względnie trwałych zmian, ukierunkowanych progresywnie, to jest przyczyniających się do indywidualnego i społecznego rozwoju wychowanka. Zależnie od rodzaju wychowania oddziaływania te mają charakter mniej lub bardziej intencjonalny, świadomy i zorganizowany”²³. Pod wpływem tych oddziaływań ulega modyfikacji sposób doświadczania rzeczywistości, kształtują się potrzeby, aspiracje, normy, ulega także zmianie system wartości. Z kolei A. Gurycka podkreśla, iż proces wychowania stanowi układ wzajemnych interakcji, który odbywa się na płaszczyźnie wychowawca – wychowanek, czego wynikiem jest zgodne z założeniami, czy inaczej mówiąc celami wychowania, ukształtowanie osobowości wychowanka²⁴.

Pomimo różnic w interpretacji pojęć, faktem jest to, iż socjalizacja jednostki rozpoczyna się w rodzinie. Zatem rodzice jako pierwsi uczą elementarnych wzorców zachowań oraz podstawowych ról społecznych swe dzieci. Procesowi temu towarzyszy istnienie więzi emocjonalnych łączących rodziców z dziećmi. Sprawia to, iż dziecko łatwo utożsamia się z rodzicami, przez co bez oporów internalizuje ich system wartości, sposób postrzegania świata, postawy oraz wzory zachowań. Charakterystyczne w tym procesie jest to, że rodzice dla dziecka w fazie socjalizacji pierwotnej (początkowej) są jedynymi znaczącymi innymi. Dlatego też ich świat społeczny w istocie jest przekazywany dziecku jako jedyny, właściwy, prawdziwy i godny przyjęcia²⁵. Kierując się tym stwierdzeniem, można wnioskować, iż socjalizacja nie jest procesem jednorodnym, przebiegającym w każdej rodzinie w identyczny sposób, ale w zależności od różnic ekonomicznych, społecznych czy kulturowych istniejących w niej przyjmuje różny charakter, co może znaleźć odzwierciedlenie w systemie wartości badanych osób i ich rodziców. Mówiąc innymi słowy, tak jak nie ma takich samych ludzi, tak samo różne są rodziny, a tym samym ich sposób oddziaływania na dzieci.

Socjalizację wtórną rozpoczyna pojawienie się w świadomości jednostki pojęcia uogólnionego innego. Człowiek zaczyna uczyć się stosować w praktyce reguły i zasady zinternalizowane podczas socjalizacji pierwotnej. Wchodzi tym samym w poszczególne segmenty życia społecznego, gdzie zdobywa wiedzę niezbędną do prawidłowego odgrywania poszczególnych ról społecznych. Zatem treści przyswojone podczas socjalizacji pierwotnej można traktować jako podstawę dla treści przyswajanych w socjalizacji wtórnej. Niemniej jednak przyswajane w czasie socjalizacji wtórnej treści mogą być odmienne od tych przyswajanych w socjalizacji pierwotnej, pomimo to wpływa ona na socjalizację wtórną²⁶.

Jako kolejna została ukazana funkcja opiekuńcza, mówiąca, iż nauczyciel w czasie pobytu ucznia w szkole powinien mu zapewnić bezpieczeństwo oraz stworzyć możliwość konstruktywnego spędzenia czasu wolnego na zajęciach pozalekcyjnych. Opisana została także funkcja stanowiąca pewne przeciwieństwo wobec selekcji a mianowicie egalitaryzacja. Zgodnie z jej założeniem szkoła powinna stworzyć wszystkim

²¹ F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*. PWN, Warszawa 2001, s. 7.

²² A. Kociel, *W poszukiwaniu humanistycznych treści wychowania*. W: T. Strawa (red.) *Złożoność edukacji humanistycznej jako przedmiot badań i analiz naukowych*. Pedagogium, Szczecin 2003, s. 251-252.

²³ M. Przetacznikowa, Z. Włodarski, *Psychologia wychowania*. PWN, Warszawa 1979, s. 318.

²⁴ A. Gurycka, *Struktura i dynamika procesu wychowawczego*. PWN, Warszawa 1979, s. 55.

²⁵ P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Znak, Kraków 2002, s.400.

²⁶ B. Szacka, *op. cit.*, s. 152-154.

uczniom optymalne warunki rozwoju, szczególnie obejmując wsparciem osoby które z różnych przyczyn nie w pełni radzą sobie z obowiązkiem szkolnym²⁷.

K. Ostrowska zwraca natomiast uwagę na działanie nauczyciela zmierzające do kształtowania osobowości wychowanka przez wartości na tyle, by móc o nim powiedzieć: sprawiedliwy, kochający, dobry, prawy, tolerancyjny, szanujący siebie i drugiego człowieka²⁸. Szczęólnego znaczenia nabiera tu osoba wychowawcy świadomego odgrywanej roli w kształtowaniu systemu wartości podopiecznych, w organizowaniu sytuacji wychowawczych inspirujących proces wartościowania, w uwrażliwieniu wychowanków na dobro innych i poszukiwanie wartości uniwersalnych. Właściwe działania stanowić powinny impuls skłaniający do rozwoju w tym zakresie, inicjując procesy dezintegracji a zatem negację zorientowanych uprzednio na własną osobę norm i wartości²⁹. Podkreśla to również A. Gurycka mówiąc, iż wychowawcy jako osoby znaczące w interakcji wychowawca – wychowanek mogą odgrywać dwojaką rolę w kształtowaniu systemów wartości. Po pierwsze jako modele, głosząc określone wartości i je realizując a po drugie jako autorytatywne źródło wiedzy i inspiracji, mające wpływ na kształtowane systemy wartości³⁰. Sądzę, iż nauczyciel może kształtować system wartości przede wszystkim w sprzyjającej sytuacji wychowawczej, to znaczy mając autorytet u swych wychowanków. Niemniej jednak w obliczu wielu problemów występujących w środowisku szkoły działania te są utrudnione i można prognozować, że młodzi ludzie będą poszukiwać wartości w innych środowiskach. Mówiąc o problemach, mam na myśli przeludnione klasy, co uniemożliwia traktowanie uczniów w sposób indywidualny, zgodny z ich predyspozycjami intelektualnymi czy zainteresowaniami, niskie płace kadry nauczycielskiej³¹, co zapewne znajduje swe odbicie w postawie i zaangażowaniu nauczyciela – wychowawcy w zawodową aktywność.

Biorąc pod uwagę współczesne realia, dotyczące przemian cywilizacyjnych przyczyniających się do zmian w obszarze rynku pracy. Wydaje się zasadnym wskazanie funkcji edukacyjnej szkoły jako jednej z podstawowych. Z drugiej jednak strony, powszechna brutalizacja życia społecznego, przestępczość, przemoc, alkoholizm wśród nieletnich, stawia przed instytucją szkoły niezwykle ambitne zadanie, socjalizacji młodych ludzi, zatem przystosowania ich do obowiązującego w społeczeństwie systemu aksjonormatywnego. Szkoła nie może wybiórczo dobierać funkcji pod wpływem oczekiwań rodziców czy społeczeństwa ale diagnozując zachowanie uczniów ich poziom wiedzy realizować całą gamę funkcji, które w rzeczywistości stanowią nierozłączny, uzupełniający się kanon pracy tej instytucji. Przy czym, jest to proces, którego ewentualny sukces w ogromnej mierze zależy od czynnika ludzkiego – nauczyciela, który poprzez swą osobowość, system wartości, wiedzę i umiejętności będzie skutecznie oddziaływał na proces rozwoju młodego człowieka. Tym samym, uzewnętrznia się kwestia kompetencji nauczyciela jako mistrza, przewodnika ale przede wszystkim człowieka rozumiejącego i czującego, otwartego na nowoczesność i wiernego tradycji. Tym bardziej, że jak podkreśla K. Juszczak współczesność zdominowana szybkim rozwojem cywilizacyjnym niesie za sobą jakościowo nowe wyzwania edukacyjne... Zadania, którym muszą one sprostać wymagają nie tylko przygotowania zawodowego na wysokim poziomie, ale ciągłego doskonalenia siebie i swego warsztatu, które nie może być traktowane jako przypadkowe doświadczenie wiedzy, ale jako ciągły proces³².

²⁷ M. Karkowska, op. cit., s. 185-187.

²⁸ K. Ostrowska, W poszukiwaniu, Gdańsk 1994, s. 14.

²⁹ E. Wołodźko, Wartości w kształtowaniu osobowości podmiotów procesu wychowania. W: U. Ostrowska (red.), Aspekty aksjologiczne w edukacji. UW-M, Olsztyn wartości. GWP2000, s. 97-98.

³⁰ A. Gurycka, System wartości młodzieży licealnej a oddziaływania szkoły. UW, Warszawa 1986, s. 21.

³¹ F. Adamski, Rodzina. Wymiar społeczno – kulturowy. UJ. Kraków 2002s. 16-17.

³² K. Juszczak, Doskonalenie zawodowe nauczycieli w obecnej rzeczywistości. [W:] E. Murawska (red.) Nauczyciel na drogach i bezdrożach współczesności. Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 115.